

EGLUTĒ

apw

1952

SPALIS

Nr. 8

1952 SPALIS Nr. 8

Redaguoja: *Pranas Naujokaitis*

Leidžia

**LIETUVIŲ KULTŪROS
INSTITUTAS**

Prenumerata:

Metams: Amerikoje \$3.00, kitur — \$3.50. Atskiras numeris 30 centų.

Pinigus, užsakymus ir adresų pakeitimus siųsti:

EGLUTĖ, Immaculate Conception Convent, R. F. D. 2, Putnam, Conn.

Raštus siųsti ir turinio reikalu rašyti:

Pr. Naujokaitis, 924 Madison St., Brooklyn 21, N. Y.

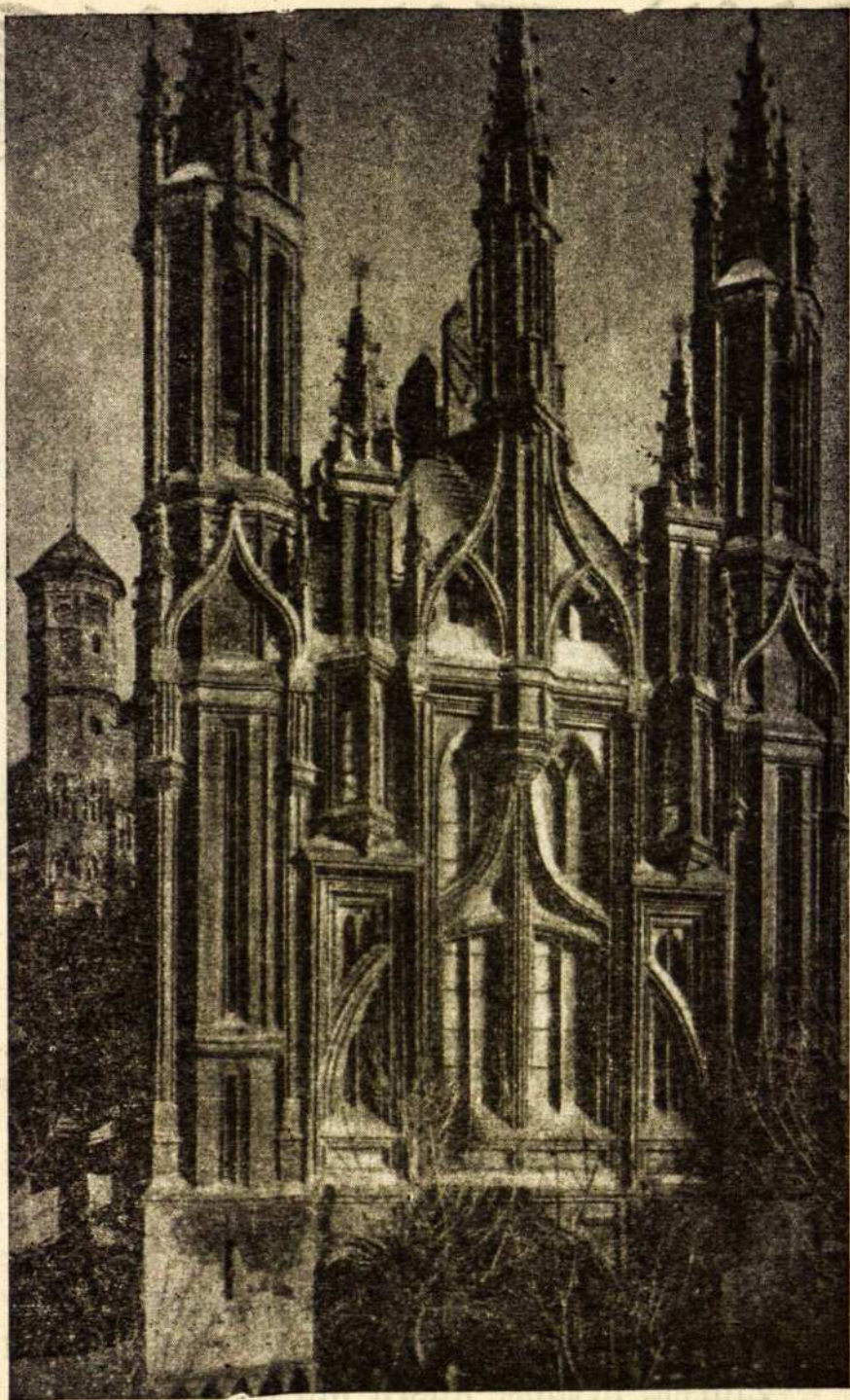
ŠIAME NUMERYJE:

1. Maironis, VILNIUS PRIEŠ AUŠRĄ	226
2. VILNIUS	227
3. K. Binkis, ŠILKASPARNIAI DEBESĖLIAI	223
4. K. Binkis, RUGIAGĖLĖS	229
5. T. Dzikienė, DIEVO PAUKŠTELIAI	230
6. V. Tamulaitis, SKRUZDĖLYTĖ GREITUTĖ	233
7. S. Pipiraitė, SAULYTĖ	236
8. Z. Gavelis, O KAD SUGRIŽTŲ PIEMENĖLIŲ DALIA	240
9. J. Minelga, PŪSKU - PŪSKU	242
10. O. B. Audronė, VOVERYTĖ IR VĖJAS	243
11. A. Baronas, DU KAČIUKAI	244
12. J. Narutavičienė, GINTARĖLĖ	246
13. K. Ostrauskas, KUR MAN RASTI	248
14. P. Juodka, KAIP KINAI ŽUVIS GAUDO	249
15. V. Čižiūnas, GEDIMINAS — DIDYSIS LIETUVOS ŠEIMININKAS	250
16. MĪSLĖS	251
17. Mirga, VAKARO MALDA	252
18. G. Serapinaitė, KĄ TIE ŽMONĖS PAGALVOS	252
19. Knygų lentyna	254
20. Laiškas iš tolimosios Australijos	255
21. Uždaviniai, laiškai	256

Viršelis ir pieštos iliustracijos — dail. *Birutės Vilkutaitytės - Gedvilienės*. "Du kačiukai" iliustruojami dail. *J. Kaminsko* rotatoriniam leidinėliui darytais piešiniais.

EGLUTĖ — THE LITTLE FIR. Magazine for children. Published monthly, except during July and August, by the Lithuanian Cultural Institute. Office of Publication, Immaculate Conception Convent, R.F.D. 2, Putnam, Conn. Editor: P. Naujokaitis, Brooklyn, N. Y. October, 1952. Vol. 3, No. 8. Subscription: \$3.00 yearly. Outside U.S.A. — \$3.50 yearly. Single Copy 30c. Entered as second-class matter at the post office at Putnam, Conn.

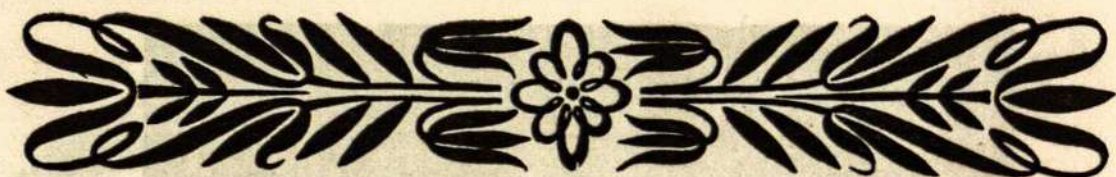
N. P. Seserų Spaustuvė, Putnam, Conn.

Šv. Onos bažnyčia Vilniuje

**Ei, pasauli! — Mes be Vilniaus nenurimsim!
Senas Vilnius mūsų buvo, mūsų — bus!
Vilniuj gimėm — ir tik Vilniuj mes atgimsim...
Gedimino kalne milžinai atbus...**

Petras Vaičiūnas

VILNIUS PRIEŠ AUŠRĄ

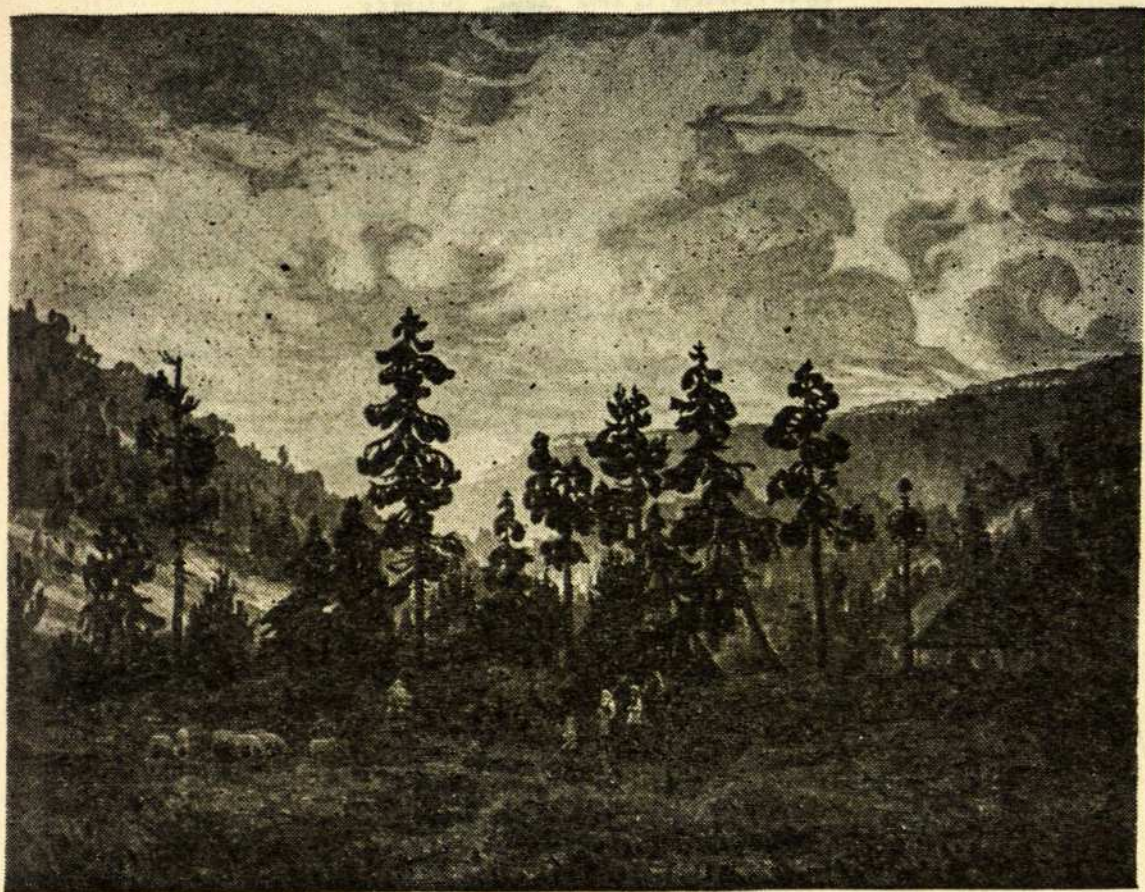
MAIRONIS

ANTAI pažvelki! Tai Vilnius rūmais
Dunkso tarp kalnų plačiai!
Naktis jį rūbais tamsiais, lyg dūmais,
Dengia!... Jis miega giliai!
Kame tas garsas, kuriuo skambėjai?
Kame galybė ir pranokėjai?
Kame tavo, Vilniau, tie spinduliai,
Kuriuos skleidei
Lietuvai, mūsų tėvynei?

Negreit su saule išauš dar rytas!
Miega aplinkui naktis.
Tik kartais mėnuo, bailiai išvytas,
Iš debesų tenušvis...
Taip noris brangią išvysti pili,
Kur garsūs amžiai užmigę tyli,
Kai Vilnius buvo mums, kaip akis,
Kai švietė jis
Lietuvai, mūsų tėvynei.

Ko taip nuliūdai? Ko ant krūtinės
Ašara krinta graudi?
Gailiesi amžius didžius atminęs?
Praeitį brangią liūdi?
Žiūrėk, rytuose aušra jau teka;
Pabudę paukščiai pagiriais šneka;
Laikai jau mainos: buvo pikti, —
Nušvis kiti
Lietuvai, mūsų tėvynei.

Vyties kova su lenkų ereliu.

Dail. J. Žmuidzinavičiaus kūrinys.

VILNIUS nuo senų laikų buvo Lietuvos sostinė. Kunigaikštis Gediminas įkūrė šį gražųjį miestą tarp kalnų prie Neries ir Vilnelės ir padarė jį Lietuvos valstybės svarbiausia vieta. Šimtus metų ten telkdavosi Lietuvos valstybinis ir kultūrinis gyvenimas.

Savo reikšmės Vilnius nenustojo ir senajai Lietuvos valstybei išnykus. Lietuvos atgimimo ir laisvės kovų laikais Vilnius taip pat yra pirmasis savo reikšme Lietuvos miestas.

Tik laisvę atgavusi Lietuva negalėjo pasidžiaugti savo senąja sostine, nes 1920 metų spalio 9 d. lenkai Vilnių pagrobė. Dėl to spalio mėnuo Lietuvoje buvo Vilniaus mėnuo. Tačiau ir kitu laiku Vilniaus atvadavimo mintis buvo gyva ir nuolatos žadinama. Poetai sudėjo Vilniaus ilgesio ir kovos giesmes, o jaunimas ir kariai jas giedojo...

Vilnius grįžo Lietuvai tik tuo metu, kai jau pati Lietuva nustojo laisvės. Šiandien Vilnius yra Lietuvos sostinė ir kartu kenčia su visa pavergta tauta, tačiau lenkai ir dabar nėra atsisakę nuo minties vėl pasiimti Vilnių... Dėl to kova dėl Vilniaus dar nėra pasibaigusi, o garsusis šūkis: Mes be Vilniaus nenurimsim — taip pat, deja, nėra pasenęs...

ŠILKASPARNIAI DEBESĖLIAI

KAZYS BINKIS

Debesėliai šilkasparniai
Saulės blizgančioj šviesoje,
Lyg ant marių baltos burės,
Dangaus krištole plaukioja.

Tolimoj pietų šalyje
Tyros bangos okeano
Juos pagimdė, išaugino
Ir šilkais juos apkedeno,

Ir išleido į kelionę
Po svečias šalis lekioti,
O pietų vėjeliui liepė
Juos lydėti ir daboti.

Ir keliauja debesėliai,
Kur tik nori, kur sumano,
Ir po tyrlaukius klajoja
Ir po plotus okeano.

Naktį ilsis tarp kalnų,
Rytą šypsos pasilsėję,
O paskui, kaip gulbių pulkas,
Vėl išplaukia draug su vėju.

Kur pranyksta debesėliai,
Niekas, niekas jų nežino, —
Ar jie tyrlaukiuos sutirpsta,
Ar gelmėse vandenyno...

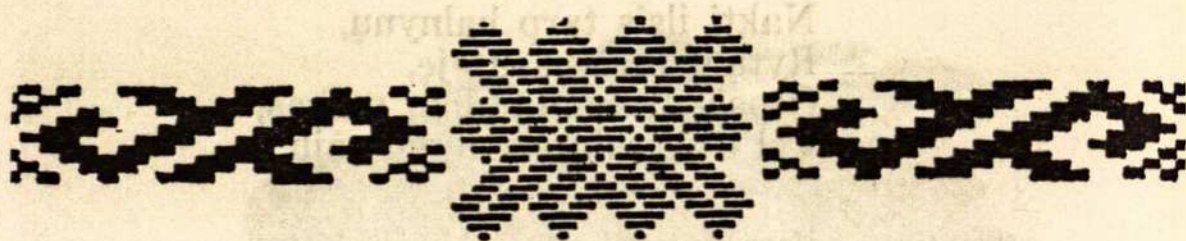
RUGIAGĖLĖS

KAZYS BINKIS

Vien tik mėlyna akyse!
Žemėj, ore ir danguj
Daugiau nieko nematysi, —
Vien tik mėlyna akyse.
Užsimerkysi, pamąstysi,
Nusijuoksi... O paskui —
Vien tik mėlyna akyse,
Žemėj, ore ir danguj.

Kazys Binkis. Šių metų balandžio 27 dieną suėjo lygiai 10 metų nuo žymaus mūsų rašytojo Kazio Binkio mirties. Žinome, kad žmonių gyvenimui keičiantis, keičiasi ir žmogaus dvasios kūryba. Kad toji kūryba būtų jauna ir nuolatos nauja, ji turi ieškoti naujų formų, naujų kelių. Kazys Binkis buvo vienas žymesniųjų naujų kelių ieškotojų lietuvių poezijai. Tam tikslui jis leido ir redagavo "Keturių Vėjų" žurnalą.

Jis išleido dvi poezijos knygas: "Eilėraščiai" ir "Šimtas pavasarių". O jauniems skaitytojams K. Binkis yra parašęs ir išleidęs puikią knygą — "Kiškių sukilimas prieš Kiprą Petrauską". Teatrai vaidina jo sukurtą veikalą "Atžalyną". Kaimas labai mėgo K. Binkio "Tamošių Bekepurį" — juokingus eiliuotus pasakojimus. Dainininkai mielai dainuoja jo "Gėles iš šieno", "Aguonėles".

Dievo Paukšteliai

Vieno veiksmo vaidinimas vaikams

TEKLĒ DZIKIENĒ

VEIKIA: *du vieversēļi, lakštingala, gegutē, kregždutē, varna ir piemenukas.*

Veiksmas vyksta svetimam krašte tremties metais.

VIEVERSEĻIAI (*ībēga iš priešingų pusių*): Iš padangių mėlynųjų, iš aukštų saulē beria spindulēliu mum šiltu. Gēlēmis marguoja pievos ir laukai... Bet svetimi čia krūmai ir miškai... Skynimēļi, rodos, kvepia uogu kupini, tik neskuba čia vaikai krepšēļiais nešini. Ir mūsu čia neskamba giesmē, kaip ji smagiai skambēdavo po tėvynēs mėlynuoju dangumi...

LAKŠTINGALA:

*Kol pasens, čia gyvens tik vandens lelija.
Jā liūliuos ežerus užburtoji daina.*

*Gimdama, augdama, mirdama ji dainuos:
Til tilik, pasilik, pasilik vandenuos.*

*Čia dugne tu mane it sapne rasi vis —
Ir manuos vandenuos vis dainuos tau širdis...*

I VIEVERSEĻIS: Juk tai lakštingalēlē dainuoja! Tai šaunioji mūsu krūmokšņu ir paupių dainininkē.

II VIEVERSEĻIS: Bet ir jos giesmē tokia liūdna...

I VIEVERSEĻIS: Lakštingalēle, ko liūdi? Ko liūdnai skamba tavo dainelē?

(Už scenos dainuoja: Lakštingalēle, linksmas paukšteli, kodēl nečiulbi anksti rytelį...)

LAKŠTINGALA: Kā aš čiulbēsiu anksti rytelį, piemēns išdraskē mano lizdelį...

II VIEVERSEĒLIS: Ne piemens, bet tikri pikti vanagai iš šaltųjų rytų išdraskė mūsų lizdelius, nulaužė sparnelius, išžudė mūsų vaikelius. Jie žudė visus, kurie tik savo sparnuose neturėjo raudonų plunksnų ir nemokėjo jų vanagiškos giesmės...

I VIEVERSEĒLIS: Žudo jie šimtais ir tūkstančiais nekaltus Lietuvos žmones. Ištisos jų vilkstinės: senų, jaunų ir mažų traukia į tolimą šaltąjį Sibirą...

LAKŠTINGALA: Aš mačiau, kaip Lietuvos miškuose miršta būriai jaunų vyrų, kovojančių su pavergėjais dėl laisvės ir teisybės. Mačiau, kaip jie, priešų apsupti, jei nebūdavo vilties išsigelbėti, patys save susisprogdindavo. Jų krauju nudažyti Lietuvos miškai, keliai ir miestelių aikštės...

GEGUTĖ: Oi ku-kū, tai ku-kū, kukuosiu miške, ne namuos, ne sodely, ne savo krašte. Vai ku-kū, tai ku-kū, vai dalia - dalele, varge-liui kapoti nerasiu ir čia aš brolelio ... Vai ku-kū...

LAKŠTINGALA: Ko taip dejuoji, miela gegutėle?

GEGUTĖ: Praeina vasaros ir žiemos, o aš vis bastausi vieniša. Palūžo mano širdelė iš skausmo, net verkti aš nebegaliu. Turėjau ir aš tėvelius, turėjau mylimą brolelį. Tėvelius išvarė į Sibiro snieguotus miškus, o brolelį nužudę išniekino miestelio aikštėje. Neišturėjo mano širdis, ir pavirtau raibąja gegute.

I VIEVERSEĒLIS: O nelaimingoji gegutėle...

GEGUTĖ: Ilgai kukavau mūsų sugriautos sodybos gluosnio viršūnėje, kol išseko ašaros, sudžiūvo širdis. Išskridau į platųjį pasaulį teisybės ir meilės ieškoti.

KREGŽDUTĖ: Vyt-vyt-vyt, kas mane gal pavyt! Kai sparnelį tiesiu, aš kaip strėlė skrendu! Vanagų nebijau, uždainuokim linksmiau! Neliūdėkit, aš pavasarį skelbiu visiems. Aš mačiau ten toli, kur pavergtieji broliai vaitojo, vis labiau ir labiau įsiliepsnoja laisvės ugnis, kuri sutirpdys pavergėjų uždėtus pančius. Tai kas, kad sugriovė ir tą svirnelį, kur šį pavasarį buvau susilipdžius savo lizdelį. Tai kas! Susirinksim vėl išblaškyti Dievo paukšteliai ir pasitaisysim išardytus lizdelius. Aukščiausiasis palaimins mūsų naują kūrybą, mūsų žygius.

II VIEVERSEĒLIS: Padainuokime ką nors, bus širdžiai lengviau, bus ateitimi tikėti geriau... (*Dainuoja: Ko liūdi putinėli...*)

VARNA: Kran-kran-kran! Ko čia visi taip nusimine? Nosis nuleidę ir laidotuvių giesmes giedat? A? Žinau, aš jus, gerai jus pažįstu... Jūs visi esat naujos tvarkos ir žmonių valdžios priešai!...

II VIEVERSEĒLIS: Stebiuosi, varnele, aš tavo kalba. Lietuvos varnos, rodos, savo papročių nekeisdavo ir svetimų dievų negarbindavo.

VARNA: Kur riebių kirmėlių randu, ten mano tėvynė... Kai tik raudonieji atėjo, aš tuoj nusidažiau savo plunksnas raudonai ir

kilau valdžios laiptais aukštyn. Tik lietus dažus nuplovė, ir aš turėjau savo kailelį gelbėti... Bet nėra ko nusiminti. Ir mano ten tėvynė, kur skaniausias penas...

PAUKŠČIAI (*kartu vienas už kito*): O koks įžulumas! Neteisūs žodžiai, nubaus ją Dievas, nubaus! Piktžodžiauja... Saugokis, varnele, savo blogų darbų, savo piktų žodžių...

PIEMENUKAS: (*pasirodo iš už kampo su lanku ir šauna į varną*). Tai tau išgama! Negarbinsi daugiau pavergėjų ir nesidžiaugsi jų piktais darbais!

VARNA (*nuvirsta*): Kvar-kvar...

LAKŠTINGALA: Pasigailėk jos, vaikuti. Gal ji dar pasitaisys. Ji tik suklydo...

PIEMENUKAS: Išdavikams nėra pasigailėjimo. Jiems tik viena bausmė: mirtis!

PAUKŠČIAI: Pasigailėk jos, ji dar pasitaisys. Pasigailėk, pasitaisys!

PIEMENUKAS: (*paima varną*) O tik truputį sužeista. Menkas įbrėžimas, nedidelis sutrenkimas. Ji nemirs! Jei jūs toki geri ir gailėstingi, aš paliksiu varną gyvą, bet tik viena sąlyga.

PAUKŠČIAI: Na? na?

PIEMENUKAS: Tu, varna, grįši už geležinės uždangos ir balto beržo šakelėmis pažymėsi kiekvieno nežinomo partizano kapą, kad iš ištrėmimo grįžę jų broliai galėtų jiems pastatyti amžiais tveriančius paminklus, kurie ateinančioms kartoms liudytų tų karžygių nepaprastus darbus.

VARNA: Nelengva bus tai kelionė, bet prižadų ją atlikti, kad tik savo kaltę išpirkčiau.

PIEMENUKAS: Gyvybę tau dovanoju. Šventai atlik savo pasiimtą pareigą!

LAKŠTINGALA: Gailestingumas yra didelis dalykas.

PAUKŠČIAI: Lai gyvuoja visų padorių paukščių vienybė. Teisingumas ir taika tesugrįžta į pasaulį, lai grįžta prie užgesusių židinių visi tie, kurie buvo priversti palikti savo gimtąją žemę.

LAKŠTINGALA:

*Niekur neišeisi, niekur iš laukų tu,
Kur dangus toks melsvas, kaip melsvi linai,
Nors svetur ir auksu grįsti miestai būtų,
Be tėvynės dūmų trokši tu tenai...*

PIEMENUKAS: O dabar, vienybės ir pasiryžimo vardan, pašokime linksmą šokį! (*Šoka*).

Uždanga

Šis veikalėlis pirmą kartą buvo suvaidintas, autorei režisuojant, šią vasarą mergaičių stovykloje Putnam, Conn.

SKRUZDĖLYTĖ *Greitutė*

VYT. TAMULAITIS

Ir gal jau buvo gerokai po pusiaunakčio, kai senutės auklės svajones staiga nutraukė skubūs sargybinių žingsniai ir aštrus, įspėjamas balsas tenai apačioje prie vartų.

— Stok! Rankas aukštyl! Nebėk, jei nori išsaugoti sveiką galvą!

Senoji auklė pašoko ant kojų ir, skubėdama žemyn, girdėjo piktą sargybos viršininko murmėjimą:

— Ko tu jieškai čia viduryje nakties, kada visi padorūs sutvėrimai ilsisi savo namuose? Kas tave privertė nakties tamsumoje šliaužioti po svetima palange, jei tu esi garbingas miško pilietis ir turi savo namus? Atsakyk man į šį klausimą tuč tuojau ir atsakyk aiškiai, jei dar nori pamatyti tekančią saulę...

Koks buvo senosios auklės nustebimas, kai ji pamatė sargybinių apsuptą raudonąją kelminę skruzdėlę, iš tos pačios baisiosios plėšikų giminės, kuri jau ne kartą griovė ir plėšė šį ramų ir taikingą juodųjų skruzdėlių miestą.

— Nepaleiskit jos! Netikėkite nė vienu plėšiko žodžiu! — sušuko senutė auklė, pribėgusi prie sargybinių.

— Aš nekalta, aš esu padori miško skruzdėlė ir nesikėsinu į svetimus namus, — kalbėjo mikčiodama sulaikytoji skruzdėlė, gana išsigandusi. — Aš paklydau tamsiame miške... Pakliuvau į skruzdėlių liūto duobę. Vos išlikau gyva. Štai nepajudinu vienos kojos. Ir dešinioji ranka skruzdaėdžio liūto išsukta. Priglauskit nelaimingąją ir nepagailėkit pakeleiviui duonos trupinėlio, vandens lašelio... Džiaugiuosi suradus jūsų namus, nes visas miškas žino jūsų geraširdiškumą...

Ji tikrai šlubavo ir nevaldė dešinės rankos, kuri bejėgė mataškavo prie šalies. Perdrėkstas veidas buvo užlipintas lapeliu, o sausos lūpos, tikrai, atrodė išsekusios nuo troškulio.

Sargybos viršininkas atsisuko į senutę auklę ir tarė:

— Ką darysime su šia nelaimingąja, tetule? Jūsų ilgo gyvenimo patirtis daug ką reiškia. Gal pavalgydinkite ir priglauskite svečių kambaryje. Išaušus rytui, perduosime, karalienių tarybai. Tesprendžia už mus vyresni svetimą likimą...

— Priglauskit nelaimingąją, — vėl maldavo raudonoji skruzdėlė. — Ką pagaliau aš jums viena ir beginklė galėčiau padaryti!...

— Aš iš senos patirties žinau. Raudonosios skruzdėlės labai nedėkingos. Jos plėšia ir vagia, — pasakė senutė auklė.

— Aš esu padori ir turiu savo namelius. Nespręskit apie mano būdą iš drabužio spalvos, o patikėkite mano balsu, plaukiančiu iš širdies...

— Tikrai, ką ji viena mums galėtų padaryti, kad ir plėšikė būtų, — ištarė vienas sargybinių. — Pavalgydinkite ją, tetule, o rytoj išsardysime ir nuspręsimė jos likimą.

— Ačiū jums už gerą širdį, — perdaug jau pastebimai nudžiugo svetimoji, kai senutė auklė vedė ją į svečių kambarį.

Ji godžiai valgė ir gėrė, lyg tikrai būtų ištroškusi ir alkana.

Paklojusi netikėtam svečiui lovą, senutė auklė tyliai uždarė svečių kambario duris ir grįžo prie sargybinių.

— Nereikėtų jos išleisti iš akių, — tarė ji. — Pilnas pasaulis nenaudėlių.

— Nebijok, tetule, — atsakė senas sargybinis su randu ant veido. — Ji neapgaus senio kareivio! O tu eik ir ramiai miegok!

Senutė auklė aprimo ir iš lėto nužingsniavo į savo kambarėlį. Žinoma, ne jai buvo seni kareiviai mokytį. Bet ji negreit užmigo. Kažkoks sunkus slogutis gulė ir spaudė širdį, kažkoks baisus nujautimas vis nedavė ramybės. Vos tik užmerks akis, kaip ta raudonoji skruzdėlė vėl atsistoja prieš ją ir šypsosi savo iškreiptu veidu. Jei ji buvo padori, galvojo senutė, tai ko ji taip atidžiai žvalgėsi prie miesto vartų, ko taip nustebo pamačiusi, kad darbininkai buvo išgriovę pusę mūro sienos, kad miesto vidun galėtų įvilkti visą sliaką... Ar ne per daug jau ji dejavo savo nelaimėmis, kai šimtai tokių bėdų atsitinka kasdieną?

Pagaliau dar aušrai neišbrėškus, senutė auklė neiškentė — pakilo iš lovos ir nubėgo žemyn. Labai ji nustebo ir išsigando, kai pamatė svečių kambarį tuščią. Nujautimas jos neapvylė. Kažkas paslaptiniga ir neaišku čia buvo įvykę. Tuoju senutė pranešė sargybai. Bet nė vienas iš sargybinių nebuvo matę raudonąją skruzdėlę išeinant. Tuoju buvo sukeltas ant kojų visas kareivių būrys, išjieškotas kiekvienas kampelis ir apylinkė. Bet raudonoji skruzdėlė dingo be pėdsako ir ženklo, lyg būtų ugnyje sudegus.

— Tai didelės nelaimės pranašas, — ištarė pagaliau senutė auklė Kruopštė sargybos viršininkui. — Praneškite šitą įvykį karalienių tarybai ir pasiruoškite visiems netikėtumams...

— Na, tik nedarykite didelio įvykio iš mažo atsitikimo, — ramino ją sargybos viršininkas.

— Taip, bet maži įvykiai mus visada įspėja, kad dideli ateina nelaukti ir paslapčia...

Skruzdėlynas, pergyvenęs visokių sukrėtimų, nepraleido šio, kad ir mažo, atsitikimo pro pirštus. Tuoju pat buvo sustiprintos sargybos. Tik dalis darbininkų išėjo į darbą. Mažuosius paliko požeminuose kambariuose, nors ir graži saulėta diena kėlėsi anapus miško, skandindama žemę augsinių spindulių jūroje...

SENUTĒS PASAKOS

SONĒ PIPIRAITĒ

SAULYTĒ

Ir pasklido garsas po visā miestelī apie mūsu senutē, pasakų sekēja. Ne tik namišķiai, bet ir kaimynų vaikai atbēgdavo senutēs pasakų klausytis. Mokykloje Vandutē jas pasakodavo savo draugēms pietų metu. Išgirdo kartā ir mokytoja Vandutē pasakas bepasakojant ir paklausē, iš kur ji išmokusi. Sužinojusi, kad iš senutēs, mokytoja tarē:

— Tavo senutē tai tikras turtas. Paklausk jos, ar nepapasakotų ir man savo pasakų. Reiktų jas užrašyti, kad nežūtų.

Parbēgusi iš mokyklos, Vandutē pasakē senutei, ko mokytoja klausē. Senutei labai patiko, kad ir mokyti žmonēs jos pasakomis domisi, ir ji tarē:

— Pasakyk savo mokytojai, tegu tik ateina, papasakosiu, kiek tik bemokēsiu.

Mokytoja daug kartų atēidinējo pas senutē ir užrašinējo jos pasakas. Paskui jas mokykloje vaikams pasakodavo. Tik gaila, nebspējo daug užsirašyti, nes atvažiavo dēdē Pranas ir išsivežē senutē jī savo kaimā, Skerdynus. Mat, susirgo dēdienē Elena, ir senutei reikējo jā slaugyti.

Senutei išvažiavus, Aldutē jos labiausiai gedavo. Ne tik senutēs gaila, bet ir pasakų niekas nebepaseka. Vaikšcioja mergaitē po kambari jī dejuoja:

— Nebēr senutēs, nebēr... Kur aš dabar dingsiu, kaip aš dabar gyvensiu.

Visi juokēsi, išgirdē Aldutē taip kalbant. Vandutē ir mokytojai papasakojo, kaip Aldutē senutēs gedauja. Mokytoja ir tarē:

— Rytoj visa mokykla eis jī miškā. Jei nori, atsivesk ir Aldutē, tai jai nebus taip liūdna.

Aldutē, išgirdusi tokiā naujienā, labai apsidžiaugē. Visā vakarā nedavē mamai ramybēs prašydāma, kad neužmirštų jos pažadinti. Bet mamytē pažadino laiku, ir, pridējusi krepšiukā valgyamų, išleido

visus tris. Aldutė buvo truputį susirūpinusi, kaip mokyklos vaikai ją priims. Bet be reikalo baiminosi. Vandutės draugės tuoj pasiėmė Aldutę į tarpą ir visą laiką ją globojo, taip kely, taip ir miške.

Miške buvo labai gražu ir linksma. Aldutė žaidė, bėgiojo, dainavo visą dieną su mokyklos vaikais. Pagaliau visi pavargo, susėdo ant samanų ir, išsitraukę savo vakarčius iš krepšelių, ėmė valgyti. Kiek pasistiprinę, apspito Vandutės mokytoją, kad pasaką pasektų. Atsisėdo mokytoja ant kelmelio, vaikai aplink sutūpė. Aldutė prisigretino arti, prie pat mokytojos kelių, kad nė vieno žoduko iš pasakos nepraleistų. Pamatė mokytoja Aldutę ir tarė:

— Papasakosiu jums pasaką, kurią girdėjau iš Aldutės senutės.

Visi vaikai į Aldutę sužiūro, o ši visa paraudo, kaip išvirtas vėžys. Truputį jai nejauku buvo, visiems taip bežiūrint, bet ir smagu, kad mokytoja mylimosios senutės pasaką pasakos.

Ir pradėjo mokytoja pasakoti.

KITA KARTA, seniai labai seniai, kai dar Jonukas Kvailutis į stiklo kalną karalaitės pažiūrėti jojo, stovėjo pamiškėje, kaimo gale, sena sena trobelė. Joje gyveno senelis — ne taip senas, kaip nelaimingas. Turėjo žmogus gerą, gražią žmoną, dailius, mandagius vaikelius, bet užėjo karai, badai, ligos — išmirė vaikeliai ir žmona. Ir likosi jis vienas, kaip pirštas. Kur tik eina, visur nemieja. Pasiklausys gegutės kukuojant, varnėno švilpaujant — pragiedrės veidas. Bet atsimins savo vienatvę — ir vėl dūsauja. Nemiela žmogui gyventi vienam.

VIENĄ TAMSIAJĄ naktį užėjo didelė audra. Žaibai, lyg žalčiai, po dangų rangėsi, perkūnai trunkėsi, lietūs srovėmis sriuvo, vėjas langines draskė, šiaudinį stogą šiaušė ir medžius laužė. Į trobelės duris kažin kas pasibeldė. Žmogelis atidarė: sušlapusi, perlyta ir drebanti stovėjo prie durų maža mergelė. Nebuvo tai karaliaus duktė, nei kunigaikščio, nei didingo bajoro, tik maža našlaitėlė, be tėvo močiutės ir be pastogės. Pagailo žmogui našlaitės, priglaudė ją, sušildė, lovele paklojo. Ir apsigyveno mergytė su seneliu.

MAŽA BUVO mergytė, nieko neatnešė, bet su jos atsiradimu pranyko iš trobelės vargas ir liūdesys. Kažin kas taip varganą trobelę nušvietė? Gal asla švariai iššluota, gal stalas baltai nušveistas, o gal langeliai numazgoti... Nežinia. Bet senelis liūdėti paliovė. Jeigu ir užeis koks šešėlis ant veido, tai tik pažiūrės į našlaitėlę, kaip toji su katyte žaidžia, po trobelę šmirinėja, ar senelio pirštines ado, — ir nusišypsos žmogus. Yra kuo rūpintis, apie ką galvoti, yra kas jo seno reikalingas, — todėl ne tik verta, bet ir gera gyventi.

Užsilips, būdavo, mergytė senučiui ant kelių ir pasakėlės prašo. Visi vaikai mėgsta pasakėles, bet ne visi tas pačias. Vienam patinka

apie Katinėlį Gudragalvį ir Gaidelį Margaplunksnį, kitam apie Jonuką Kvailutį ir Stiklo Kalno Karalaitę. O senelio mergytei labiausiai patikdavo pasaka apie Deimantinį Samtelį, kuris deimanto žvaigždėmis virtęs šviečia danguje, kaip amžinas gailestingumo ženklas.

Pasakoja senelis vieną pasakėlę po kitos; o jau taip gražiai, taip gražiai, kad mergytė ir apsiverkia. Taip jai gaila visų tų našlaitėlių, kurie be tėvo močiutės vargsta ir neturi gero senelio, kuris pri-glaustų, sušildytų, ašarėlę nušluostytų. O labiausiai tai gaila tų devynių brolių, kurie, juodvarniais paversti, po svetimas šalis lakioja, į gimtąjį kraštą negalėdami sugrįžti, nes ten pikta pamotė ragana jų gyvybės tyko. Klausys klausys mergelė ir sako seneliui:

— Taip man gaila tų našlaitėlių, tėveli. Kur yra tas vargšas Jonelis? Aš jam atiduosiu savo kurpeles, kad jam kojelės nešaltų.

Nusišypsos, būdavo, senutis, paglostys mergelės galvelę ir atsakys:

— Nereiks ieškoti nė Jonelio, pilna vargo ir aplink mus.

NEŽINIA, ar suprato tuos žodžius mergelė, ar ne, bet, žaisdama su kaimo vaikais ir pastebėjusi kurį iš jų ko nors trūkstantį, tuojau atiduodavo savo koki daiktėlį: vienam kurpeles, kitai skarelę ar gražesnę prijuostėlę. O kam nieko neturės duoti, tai nors malonų žodelį pasakys. Ir taip nuo mažų dienų įprato mergytė pastebėti vargą, liūdesį, skausmą ir, kaip mokėdama, visus gelbėti, raminti.

Visados ji buvo giedri, šviesi; niekas jos supykusios ar susiraukusios nematė. Seneliui ji kaip įmanydama taikino: ir geresnį kšnelį paduos ir darbuose pavaduos. Kaimynai, o labiau ligoniai ir nelaimingieji, lyg aušros jos ateinant laukdavo. Rodos, ir nelaimė mažesnė likdavo ir vargas išnykdavo, kur tik ta mergaitė pasirodydavo.

Ir praminė ją visi Saulyte, nes kaip saulė nušviesdavo nelaimių užtamsintas trobeles, kaip saulė nudžiovindavo skausmo ašaras.

TAIP JI užaugo ir visa mergelė. Ar buvo graži — niekas nė klausė, nė galvojo. Akys kaktoje švietė kaip saulė, kasos ant galvos geltonavo kaip auksas, liekna buvo kaip nendrė paežery, vikri kaip kregždutė mėlynsparnė. Neturėjo močiutės kraiteliui sukrauti, neturėjo galionų ir kaspinėlių pasipuošti, bet turėjo aukso kasas, kokių nei arti, nei toli nė viena neturėjo.

Išeis, būdavo, su draugėmis į ežerėlį maudytis, paleis kasas džiovinti — lyg aukso upelis nuo galvos iki kojų teka, lyg gintaro srovė prieš saulę žiba. Ne viena mergelė tokių kasų sau geidė, ne viena Saulytei pavydėjo. Bet ir Saulytė savo kasas brangino: nė už joki turtą nebūtų jų išsižadėjusi. Nors ir Saulyte vadinama, bet vis dėlto ji buvo tik jauna mergelė, kuri nori graži būti ir savo grožį giriant mėgsta girdėti.

NEILGAI TRUKO toks smagus gyvenimas. Ir vėl užėjo baisus karas, o su juo kartu badas ir ligos. Pilna visur buvo nelaimingų pabėgėlių: padegėlių, kurių namelius karo gaisrai sunaikino, paklydusių vaikelių, kurie mamos, tėčio šaukėsi. Visi buvo alkani, nuplyšę ir po namus vaikščiodami valgio ir drabužio meldė.

Saulytė su seneliu visiems davė, su visais dalinosi. Dalinosi, dalinosi, kol paskutinę karvelę papjovė, paskutinį drabužėlį atidavė. Jau ir pas juos visur kaip iššluota: nė drabužėlio, nė skarmalėlio, nė duonos trupinėlio.

Nusikirpo Saulytė kasas ir atidavė seneliui

Sėdi Saulytė trobelėje ir senelį dainelėmis žadina, linksmina, kad bado nejaustų. Tik kur buvęs nebuvęs įeina į vidų senelis — o toks jau senas, vos pakruta. Ir prašo senelis duoti jam ką nors apsilvilti, seną kūną pridengti. Pažiūrėjo Saulytė ir apsiwerkė: toks jau apiplyšęs senelis, dreba visas — o čia nebeturi ko duoti. Nusivilkė jupele ir atidavė, pati pasiliko vienmarškinė. Dar, nusigobusi nuo galvos skarelę, aprišo senelį ir išleido pro duris.

Neilgai trukus durys vėl sugirgždėjo: įkrupštino kitas senelis. O toks jau senas, toks suvargęs, kad net pažiūrėti gaila. Ir tas prašo:

— Duok kokį drabužėlį kūnui apdengti.

— Nebeturiu nieko, seneli, nebeturiu nė smarmalėlio, — sako Saulytė.

— Turi aukso kasas, — sako senelis. — Atiduok man jas, išsiau audeklą, senus kaulus sušildysiu.

Apsiverkė Saulytė: taip grožėjosi, taip džiaugėsi tomis savo kasomis — kaip dabar jas atiduoti? Suskaudo mergelei širdį, net apsiverkė. Bet neilgai teverkė. Nusikirpo kasas ir padavė seneliui:

— Imk, seneli. Tesušelpie jos tamstą.

Padėkojo senelis ir paėmęs kasas nuėjo į seklyčią, kur staklės stovėjo. Saulytei su tėvu rūpi, kaip čia jis tas kasas aus. Sustojo abu prie durų ir žiūri: senelis kaip bematant apsimetė audeklą, įsėdo į stakles ir audžia. Kad audžia, kad pyškina, net žiūrėti miela: pakojom mina — lyg šokį šoka, šaudykle laido — lyg lydeka nardo, lyg kregždutė žvitrūnėlė laksto.

Beregint išsiaudė audeklą, o tokį šviesų ir žibantį lyg saulė. Ap-sisiautė juo senelis — rodos, aukso upelis nuo galvos iki kojų nutekėjo. Ir suprato tada Saulytė, kad ne paprastas tai senelis, bet pats mielasis Dievulis, seneliu apsimetęs, jos širdies gerumą išbandyti norėjo. Puolė abudu su tėvu ant kelių. Senelis, juos laimindamas, ranką ištiesė, o pats aukštyr pakilo, baltu debesėliu apsisiautė ir su šviesiąja saule susiliejo.

Apsižvalgė Saulytė: o trobelėje visko pilna — ir valgymų, ir gėrimų, ir drabužių visokiausių. Susišaukė visus kaimynus ir pavargėlius; dalijo, dalijo, bet turtas mažyn nėjo. Ir ėmė eiti į jos trobelę visi nelaimingieji ir nuskriaustieji; o ji visus priglaudė, pavalgydino, ap-rėdė, ir ašaras nušluostė ir širdį suramino.

O kasos jai užaugo dar gražesnės, dar puikesnės, negu pirma buvo.

O KAD SUGRĮŽTŲ PIEMENĖLIŲ DALIA...

ZIG. GAVELIS

Niekada ir niekur nepamiršim mes anos vaikystės,
Tėviškės laukuos dalios-dalelės piemenų!
Kad ir kažin kur būtum, mintimis sugrįšim
Takeliais tais pačiais prie gimtų namų...

Orai atšalo, saulutė jau nebešviesi,
O debesys toki tiršti ir niūrūs.
Bet piemenys, kai rudenio diena vėsi,
Susisildymui prie miško ugnį kuria.

Pilni laukai ir girios jujų alaso,
Kai gervės į pietus palydi modami kepurėmis,
Kai dėl eilės — atnešti malkų — barasi,
Ilgoms rankovėmis plasnodami lyg burėmis.

Keptas ugniavietėje bulves jie ilgai atmins
(Juk niekur nieks tokių skanių neiškepa)
Ir grybų kvapą nuo įkaitinto akmens,
Ir plutelę duonos, kai ją sviestu užtepa ...

Niekada ir niekur nepamiršim mes anos vaikystės,
Tėviškės laukuos dalios-dalelės piemenų!
Kad ir kažin kur būtum, mintimis sugrįšim
Takeliais numintais prie gimtų namų ...

PŪŠKU - PŪŠKU

JONAS MINELGA

Pūšku - pūšku Nemunėly, –
O, kaip gera ir smagu
Pasisupti vandenėly –
Čiūčia - liūlia ant bangų!

Saulė šypsosi virš medžių;
Jai pamoję mes grakščiai,
Pūšku - pūšku pro Seredžių
Vis dainuodami smagiai.

Banga bangą tolin gena,
Platų kelią turi jos,
Pro Veliuoną, pilį seną,
Pro pušynus Vilkijos.

Su žuvėdromis į priekį...
Brr... kaip šalta ir baugu,
Kada dugną vos pasieki,
Nusiritęs tarp bangų...

Pūšku - pūšku Nemunėly, –
O, kaip gera ir smagu
Jo tyrajam vandenėly –
Čiūčia - liūlia ant bangų!

VOVERYTĖ IR VĖJAS

O. B. AUDRONĖ

Voverytė šokinėja
Tarp šakų —
Voverytė gauda vėją
Iš laukų.

Bėga vėjas pasirėdęs
Seneliu —
Voverytei kliūva pėdos
Už gėlių.

Voverytė šaukia vėją
Pro lapus,
Kad pasuptų palengvėle
Jos vaikus.

Ji palydi seną vėją
Takučiu,
Uodegytę užsidėjus
Ant pečių.

DU KAČIUKAI

ALOYZAS BARONAS

tėsinys

Bet prisiminė kačiukai —
Netoli, pas baltą namą,
Už upelio ir kalniuko,
Senas katinas gyvena.

Katinas — tai jų senelis.
Eis abu pas jį prašyti,
Kad užtartų pas tėvelį,
Kad užtartų pas Dalytę.

Eina pievom nuo kletelės.
Netoli ir upeliukas,
Tiktai žiūrį: ant pievelės —
Tikras siūlų kamuoliukas.

— O tikriausiai tai eželis,
Kur tėvelis vakar matė:
Nutveria ežiukas pelę
Ir sugauna net gyvatę...

— Bet kokie tie jo plaukeliai? —
Bando glostyti su koja,
— Lyg viniukės, lyg vielelės.
Kaip vaikai jį panešioja?

Jų tikrai maža Dalytė
Nepaglostytų nė vieno,
O senelė jiems kas rytą
Neįpiltų šilto pieno.

Bet supykusi Dalytė
Jų nemestų už klėtelės:
Rankutes jai subadytų
Jų plaukučiai lyg vielelės.

Kai pabodo jiems ežiukas,
Tai nubėgo vėl pievelėn.
Žiūri: supasi paukščiukas,
Net linguoja ant šakelių.

— Čir-r-r, žiūrėk! — suriko vienas.
— Bėkime, tikrai bus riesta!
Katinai, prilakę pieno,
Štai ateina mūs suėsti.

— Čir-r-r, su katinu ne juokas! —
Ir visi skubiausiai skrenda.
O kačiukai juokias, šoka:
— Tai, kvailiukai, išsigando!

— Miau - miau - miau, kaip mūsų bijo!
Dideli, tur būt, jau esam.
Mes pasaulį išbaidysim,
Kol senelį susirasim.

Nereikės mums nei Dalytės,
Seneliukės, nei tėvelio:
Patys gaudysim pelytę,
Patys rasime pienelio.

Ir abu keliauja drąsiai,
O žolė aukščiau galvučių.
Kojos basos. Kyla rūkas
Ir vėjelis šaltas pučia.

Tyčiai leidžiasi saulelė,
Rasos spindi ant žolytės.
Ir sušlapo jų kojelės,
Ir sušlapo uodegytės.

Neregėti jau kalnelio,
Negirdėti upeliuko.
— Miau, nerasime tėvelio! —
Ima verkt abu kačiukai.

(Bus daugiau)

G I N T A R Ė L Ė

Lietuvos pajūrio pasaka

J. NARUTAVIČIENĖ

Ant marių kranto kitados gyveno senas žvejys. Dideliais tinklais jis žvejojavo per dienų dienas, o jo senutė žmona verpdavo linus prie savo trobelės.

Jie turėjo vienintelę dukterį — Gintarėlę. Kaip aukso žvaigždė ji buvo graži. Ant gelsvų kasų ji nešiojo rūtų vainikėlį, o drobės marškinėliai baltavo, kaip sniegas, margavo tulpėm išrašyta priejuostė... Ji buvo gera mergaitė, ir labai ją mylėjo senelis ir senelė.

Kartą Gintarėlė išėjo maudytis į jūrą ir... negrižo. Ilgai ją šaukė senutė, nuėjusi ant kranto, visas smėlio kopas išieškojo, ošiančias pušis klausinėjo:

— Kur mano Gintarėlė?

Bet viskas buvo veltui. Dukrelės kaip nėra, taip nėra... Sėdi senelė su seneliu ir verkia. Upeliais teka jų ašaros.

Jų raudojimą išgirdo auksinė marių žuvelė. Jai pagailo senukų, ir priplaukusi prie kranto, prašneko ji žmogaus balsu:

— Neverkit ir neraudokit: jūsų Gintarėlė gyvena puikiuose gintarų rūmuose marių dugne, Jūrių Karalaičio viloje.

Pasakė ir pranyko. Nusišluostė ašaras senutė ir tarė savo senukui:

— Eik rytoj žuvauti ir pagauk auksinę žuvytę.

Išėjo senelis žuvauti, bet nežino, kaip jam pagauti tą auksinę žuvytę. Traukia jis nusiminęs tinklus, bet žuvytės kaip nėra, taip nėra. Pavargęs atsisėdo ant kranto ir žiūri nusiminęs į bangas. O žuvytė, priplaukusi prie kranto, vėl sako seneliui:

— Neliūdėk, seneli. Pasakyk man, ko nori, aš tau viską padarysiu.

Senelis nubėgęs atsiveda senelę prie kranto, o ši sako auksinei žuvelei:

— Nieko mums nereikia, tik gražink mums mūsų dukrele Gintarėlę.

Tylėjo žuvytė. Sunkus jai pasirodė senelės prašymas. Bet senelė vis nenurimo:

— Pasakyk Gintarėlei, auksine žuvyte, kaip mums ilgu be jos, kaip liūdi mūsų širdelės ir kaip laukiam jos pareinančios namo...

Auksinė žuvytė nusileido į jūros gelmes ir viską papasakojo Gintarėlei. Gintarėlė graudžiai verkė ir susijaudinusi prašė, kad Jū-

Audra

Dail. V. Rato kūrinys

ru Karalaitis leistų jai atlankyti savo senus tėvus. Bet Karalaitis buvo kietas ir nenuolaidus. Jis supyko ant Gintarėlės. Jūroje pakilo nematytai didelė audra. Į vandens paviršių iškilo pulkas baltų putojančių žirgų. Jų dideli karčiai nudribę. Jų kanopos skelia ugnį, galvos iškeltos, o, žvengimas prašaukia net laukinių bangų staugimą. Ant didžiausio žirgo sėdi Jūrų Karalaitis ir Gintarėlę laiko savo glėbyje...

Ant palaidų Gintarėlės plaukų žėri gintarų karūna. Jos baltą kaklą puošia gintarų karoliai. O jos balto šydo drabužis — jūros putos lengvumo. Ir rankose dideli gintaro gabalai tviska, žėri...

— Mamate mano, — sušuko Gintarėlė, — nebegaliu pas tave pareiti, neleidžia manęs mano valdovas...

Ir sviedė Gintarėlė didelius gintaro gabalus į krantą. Jie krito prie žvejo kojų ir žērėjo lyg auksas. Apstulbę žiūrėjo senukai į savo dukrelės grožį ir į jos dovanas... Tik staiga auksinė žuvelė pliaukštelėjo uodega, ir viskas pranyko: nei žirgų putotų, nei bangų aukštųjų, nei Jūros Karalaičio, nei Gintarėlės... Rami jūra žvilga, kaip veidrodis. Ant kranto pribarstyta gintarėlių, kurie spindi, kaip auksas.

Nei senojo žvejo jau nebėra, nei senelė linų nebeverpia, tik gintarėliai vis dar tebspindi Lietuvos pajūryje, tik žmonės pasakoja pasakas apie marių gelmes ir jų gražiuosius vadovus...

KUR MAN RASTI

K. OSTRAUSKAS

Kur man rasti vieškelėlį,
Kur namučiuos teka,
Kai atklydęs žvarbus vėjas
Gūdžią sakmę seka?

Gilios marios, kalnai stiebias,
Viršuj debesėliai,
Žemėj tyli suguldyti
Sunkūs akmenėliai. —

Vai tai sopa man dieneles,
Vargeliu išklotos,
Vai tai vysta jaunos godos,
Svetur apraudotos.

KAIP KINAI ŽUVIS GAUDO

P. JUODKA

Visi žinome, kad žuvys yra skanios ir maistingos. Jas mėgsta ne tik žmonės, bet ir paukščiai, ir kai kurie gyvuliai.

Lietuvoje mes daugiausia žuvies pasigaudavome tinklais ir meškerėmis, o pavasarį dar ir bučiais. O Kinijoje dar nemažai žmogui pagauna žuvies paukštis Kormoran.

Tai varnos didumo, tik kiek ilgesniais sparnais paukštis. Tas kormoran, jaunas pagautas, labai pripranta prie žmogaus ir jam tarnauja. Šis paukštis labai moka gaudyti žuvis. Kai pagautas paukštelis paauga ir išmoksta vikriai skraidyti, kinas jį pripratina sugautą žuvį jam atnešti. O daro taip. Nuplaukęs laiveliu kur į nuošalesnę vietą, kinas uždeda paukščiui ant kaklo žiedą, kad sugautos žuvies paukštis negalėtų sulesti, ir su nepaprastu kantrumu ima mokyti jį. Paukštis, pro metalinį žiedą negalėdamas žuvies praryti, vis dėlto nemeta pagautos žuvies atgal į vandenį, o šaukiamas atneša ją šeimininkui. Šis atpjauna mažytį žuvies gabalėlį ir, nuėmęs žiedą, duoda paukščiui sulesti.

Per ilgesnį laiką paukštis taip pripranta sugautą žuvį atnešti savo šeimininkui, kad paskui ir neturėdamas žiedo ant kaklo, sąžiningai dirba ir visas pagautas žuvis atneša savo ponui. Šeimininkas už kiekvieną pagautą žuvį duoda paukščiui sulesti po gabalėlį žuvies.

Jei paukštis pagauna visai mažytę žuvytę, tai nė ačiū šeimininkui nesakęs, ją sulesa. Šeimininkas turi būti mandagus ir švelniai su paukščiu elgtis. Tegul tik iškolios paukštį, o ko gero supykęs dar pastūmės irklų nuo laivelio, tada teks tikrai nemažą gabalą žuvies supenėti, kol paukštis vėl bus priprašytas sąžiningai žuvis gaudyti.

Iš šito paukščio kinas turi nemažos naudos. Nemažai žuvies jam prigauto. Ne tik pats turi gero maisto, bet ir pinigų už žuvis prasi-
mano.

tokia buvo LIETUVA

VACLOVAS CIZIONAS

3. GEDIMINAS — DIDYSIS LIETUVOS ŠEIMININKAS

Tęsinys

Vytenis valdė Lietuvą dvidešimt metų. Jis buvo išmintingas valdovas, taip pat ir geras karys. Savo valstybę jis tvarkė lygiai taip pat, kaip ir Traidenis: nepasitikėjo svetimaisiais, mokėjo išnaudoti jų nesutarimus ir kariavo, jei reikėjo, pačių lietuvių jėgomis. Tačiau ir jam, kaip ir Traideniui, kryžiuočių pilys buvo neįveikiamos. Lietuviai sumušdavo kryžiuočius tik atvirame lauke susitike.

Idomiausias įvykis Vytenio valdymo laikais buvo jo sąjunga su Rygos miestu ir Rygos arkivyskupu. Ta sąjunga buvo nukreipta prieš Kryžiuočių Ordiną. Kaip galėjo atsitikti, kad vokiečiai susipyktų tarpusavyje ir viena jų dalis jieškotų pagoniškosios Lietuvos valdovo pagalbos? O tai įvyko štai dėl kokių priežasčių.

Vokiečiai, nukariavę ir užvaldę lybių ir latvių žemes, buvo susitarę dalintis jas šitokiu būdu: du trečdaliu tų žemių turėjo valdyti Rygos arkivyskupas, o vienas trečdalis turėjo tekti kryžiuočiams. Arkivyskupas pradžioje buvo laikomas vyriausiu viso Livonijos krašto valdovu. Bet kryžiuočiai ilgainiui paliovė laikęsi susitarimo: jie užimdavo arkivyskupui priklausančius dvarus ir žemes, nieko neduodavo jam iš naujai nukariaujamųjų sričių ir kišdavosi į Rygos miestiečių reikalus.

Rygos miestas tais laikais buvo jau didelis išaugęs ir labai turtingas. Mat, per Rygos uostą ir miestą ėjo prekės iš Vokietijos ir kitų vidurinės bei vakarinės Europos kraštų į Lietuvą, į gudų ir rusų kraštus. Prekiaudami su šiais kraštais, Rygos miestiečiai praturtėjo ir miestą valdėsi nepriklausydami nuo kryžiuočių, nors šių vyriausioji būstinė buvo čia pat, miesto pašonėje, esančioje pilyje.

Kai arkivyskupo ir miestiečių santykiai su kryžiuočiais jau taip pablogo, kad net teko kariauti vieniems su kitais, Vytenis gavo įsikišti į tas savitarpines vokiečių kovas. Arkivyskupas ir Rygos miestas

pasikvietė Vytenį į talką prieš išpuikusius kryžiuočius. Vytenis nedelsė ir išnaudojo progą: jo pasiūstoji kariuomenė padėjo nugalėti kryžiuočius viename mūšyje. Tačiau kryžiuočiai, atsigavę nuo smūgio, laimėjo antrą mūšį tais pačiais metais. Įvyko taip, kad abi kariuomenės pusės jautėsi nesaugios, vis bijojo viena antros. Rygos arkivyskupas ir miestiečiai laikėsi sąjungos su Lietuva ir prašė Vytenio apsaugos. Vytenis pasiuntė į Rygą nemažą kariuomenės būrį. Tai, va, kodėl rinkosi į Vilnių lietuviai bajorai nuo Nemuno, Neries, Šventosios ir Merkio krantų ir vyko į tolimąją Rygą. Lietuviškoji kariuomenė įgula išbuvo Rygoje net penkiolika metų. Kai vokiečiai pagaliau savitarpįje susitaikė, pasitraukė iš Rygos ir lietuvių įgula.

Vytenis, stodamas arkivyskupo ir Rygos miestiečių pusėje, pasirodė ir platesniam pasauliui kaip gudrus valstybės vyras (kitaip dar sakoma — politikas). Pasinaudodamas vokiečių tarpusavio ginču ir kova, Vytenis stojo ginti silpnesniąją pusę. Juk ne kas kitas, o tik tie patys kryžiuočiai buvo ir Lietuvos priešai. Gindamas nuo jų arkivyskupą ir Rygos miestiečius, Vytenis parodė pasauliui, kad lietuvių tauta nėra tokia tamsi ir žiauri, kaip kryžiuočiai ją šmeižė, kad Lietuva yra tokia pat pasitikėjimo verta valstybė, kaip ir kitos Europoje, kad kryžiuočiai neina lietuvių krikštyti, o tik jų plėšti ir pavergti, būdami patys tiek godūs ir žiaurūs, kad net savuosius tautiečius ėmė skriausti.

Ši Vytenio sąjunga su arkivyskupu ir Rygos miestiečiais buvo naudinga Lietuvai ir kitu atžvilgiu. Mat, Lietuva šios sąjungos metu gavo visiškai laisvai prekiauti su kitais Europos kraštais per Rygos uostą. Per čia ėjo Lietuvos prekės į užsienį, o iš ten Lietuva gaudavo geležies, ginklų ir įvairių įrankių, kokių stigo tuometinėje Lietuvoje.

Mirdamas Vytenis paliko Lietuvą žymiai didesnę ir stipresnę, negu ji buvo anksčiau.

MISLĖS

NR. 7 MISLIŲ ĮMINIMAI

53 rankšluostis, 54 sniegas, 55 šešėlis, 56 laikas, 57 silkė, 58 veidrodis.

59. Eglinis liemu, kanapinis kaklas, ąžuolinė galva.

60. Keturi broleliai į vieną kibirą spjaujo.

61. Varinė galva, kanapinė barzda, plieninė širdis.

62. Žiba kaip žaltys, ėda kaip arklys.

63. Du gauruoti susikloja, vieną pliką pakavoja (paslepia).

64. Miške gimęs, miške augęs, parėjo namo merginoms tarnauti.

65. Ilgas tėvas Valentinas aukštytyn lipdamas kiaušinius deda.

Mislės vertinamos 2 taškais. Jas atsiuntė *Olga Šilainytė*, Detroit, Mich.

VAKARO MALDA

Mēnulis šypsos nedrāsiai,
Suspindo pirmos žvaigždės, —
Miegot nuskrido vиеversiai —
Ir vēl viena dienele baigēs.

Tik gaudžia varpas toluoj,
Jo aidas plaukia dirvomis ir pieva.
Mes pakeliam akis dangun
Ir klaupiamės pagarbint Dievą.

Ir prašom žemėje taikos,
Ir laiminti mūs brangią šalį,
Išlaisvint ją iš tos kančios,
Nes: visa Tu gali, o Visagali!

Mirga

“KĄ TIE ŽMONĖS PAGALVOS...”

GROŽVYDA SERAPINAITĖ

Lengvai galima pastebėti, kaip Amerikoje vaikams brukte brukami suaugusiųjų įpročiai. Mažoms mergaitėms plaukai suraitomi. motinos skuba ir nagučius joms nulakuoti. Veikiai ir pieštuką duoda lūpoms pasitepti. Žmonės čia stropiai žiūri, kad kiekvienas būtinai darytų taip, kaip “visi”. Papasakosiu, ką pati savo kailiu patyriau.

Buvau tik ką atplaukusi iš Europos. Manimi susidomėjo vieni kaimynai ir pradėjo dažnai pas save kviestis. Tuoju suskato jie mane savaip visko mokytį. Vieną sykį prabilo šitaip:

— Tau būtiniausiai reikia sutvarkyti plaukus, kaip čia visoms mergaitėms kad daro. Tuomet būsi tikrai graži.

Jie mane nusivežė automobiliu į tokią vietą, kur moterims plaukus “taiso”. Na ir suraitė, sugarbiniavo, kaip avelę. Paskui tie kaimynai sukinėja mane iš visų pusių, džiaugiasi ir sako, kad aš dabar maža puiki dama esanti. Nė juste nepajutau, kaip tie jų pagyrimai ir paikinas lipšnumas pradėjo man patikti. Aš įsinorėjau, kad ir kitą

kartą mano plaukai būtų garbiniuojami. Bet mano namiškiams tai nepatiko, ir jie susirūpino. Pasistengė man išaiškinti, kad anie žmonės esą pametę skonį, nes nebeumaną, jog vaikai turi savo nuosavą grožį ir žavumą; todėl nėra jiems jokio reikalo suaugusiuosius pamėgdžioti. Įtikinta, susimąsčiau. Manyje prabudo nujautimas, jog tikrai man gresia pavojus pasiduoti tuštybei.

Atsikračiusi anų pagundų, nukreipiau savo dėmesį į kitą pusę. Ėmiau vaizduotis, ko man trūksta, kad atrodyčiau tikra lietuvaitė. Dar gavau pamatyti vieną atvaizdėlį, kur mums žinomos lietuvės galvą puošia kasos, lyg koks dailus vainikas.

Dabar jau mano kasos gana ilgos. Turiu ir tautinį lietuvišką apdarą. O niekas dar už tai nesurado blogo žodžio pasakyti.

Tik tai, kol priprato, moksladraugės gerokai prikamavo mane už tai, kad turiu paprotį šaltu metu ilgas kojines avėti.

— Fui, kokios šlykščios tos tavo kojinės! — būdavo, piktinasi sustodamos ties manimi įvairių skyrių mergaitės, o kartais dar ir koks berniokas.

— Pasakykite, kur jau tas šlykštumas? Aš jo nematau, nes mano kojinės ir naujos, ir švarios.

Būrelis susigėdinęs nudūlina šalin.

Vėl kuri ten mergiotė, lyg iš žemės išdygusi, sukikena:

— Vaje, kokios tavo kojinės juokingos!

— Geros, kad jos tave pralinksminti galėjo.

Dar kita, iš augštesniųjų skyrių, prisipažino nė pažvelgti negalinti į mano kojines.

— Kad negali, tai kam žiūri? Ar tave kas verčia žiūrėti? Kitą kartą to nebedaryk.

Šitaip ar dar aščiau atsikirsdama, įstengiau apsiginti nuo visokių šmaikščių pašaipų.

Netrukus viena kita mergaitė pradėjo manęs teirautis, kur būtų galima gauti ilgų kojinių pirkti — jos jau matančios, kad aš patogiau įsitaisiusi. O į kelintą dieną viena (tokia čekų kilmės mokinė) ėmė lankytis į mokyklą apsiavusi taip, kaip ir aš. Kita priėjusi nusiskundė man. Sakėsi labai prašiusi mamos, kad jai nupirktų ilgas kojines, bet motina nenorinti pirkti. Ji piktai atkirtusi:

— Ar nori tu, kad žmonės juoktųsi?!

Čia paminėjau tik porą pavyzdžių, kaip galingas yra mados balsas. Bet kai tosios mados nueina į kraštutinumą ir ima kenkti pačiai asmenybei, tada jau reikia pagalvoti ir išdrįsti eiti savo takeliu. Tai man pataria ir mane nuolatos pamoko mano namiškiai ir kiti artimieji, kurie rūpinasi, kad aš išaugčiau gera lietuvaitė ir geras žmogus. Pagalvokime visi apie tai, ar visada pasakymas: "Ką tie žmonės pagalvos" yra teisingas.

KNYGU LENTYNA

APIE DIDŽIAJĄ POEZIJOS KNYGĄ

Gražiausias žodis yra poezijos žodis. Jis skamba gražiai, jis kalba tiesiog į širdį, sužadina giliausius žmogaus jausmus. Iškilmingomis valandomis mes ne tik kalbame, bet ir deklamuojame, dainuojame, giedame, grojame muzikos kūrinius. Poezija ir kitokia meninė kūryba yra gražiausi žmogaus dvasios žiedai. Ir mes, lietuviai, galime pasidžiaugti, kad turėjome ir turime nemažą visokių menininkų, rašytojų, poetų.

Čia norime trumpai priminti, kad nelabai seniai iš spaudos yra išėjusi labai didelė poezijos knyga — LIETUVIŲ POEZIJOS ANTOLOGIJA. Tai rinkinys gražiausių ir svarbiausių mūsų poezijos kūrinių, pradedant pačiais seniausiais lietuviais rašytojais ir baigiant dabarties poetais. Čia rasime nemažą labai gražių liaudies dainų, bet daugiausia — rašytinės poezijos. Iš viso čia yra apie 170 autorių! Knyga didelė, turi 832 puslapius, labai gražiai išleista. Žinoma, pirmoje eilėje ji skirta suaugusiems ir jaunimui, bet ir jauniems skaitytojams ji labai reikalinga ir įdomi. Labiausiai jos pasigesite, kai reikės kada kur nors deklamuoti lietuviškų eilėraščių. Žinome, kad visų mūsų rašytojų knygas gauti ar įsigyti, ir labiausiai norint, nebūtų galima. Tai ši poezijos knyga galės pavaduoti anas knygas, kurių neturime.

Lietuvių poezijos antologija turėtų būti kiekvienuose lietuvių na-

muose, kad ją galėtų naudotis ir paaugsnieji, ir patys jauniausieji, kai jie pasiilgsta lietuviško poezijos žodžio. Knygą išleido Liet. Knygos Klubas Čikagoje (2334 So. Oakley Ave., Chicago 8, Ill.).

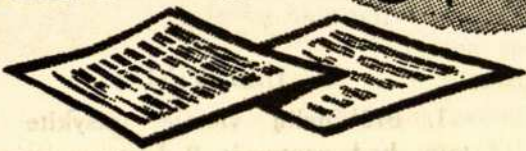
ĮDOMI NAUJA KNYGA

Rašytojas Petras Pilka dar šių metų pabaigoje išleidžia savo parašytą eiliuotą pasaką vaikams ŽVIRBLIAI INKILĖNUOS. Knygoje bus 104 psl., kaina \$1.50. Bet ši knyga nebus platinama knygų rinkoje. Jos išleidžiama tik tiek, kiek bus užsakytojų. Norintieji ją įsigyti, prašomi iki spalio 15 dienos pranešti autoriui: Petras Pilka, 426 E. 5th St., So. Boston 27.

“Eglutės” redakcija mainais gauna šiuos laikraščius ir žurnalus: Ateitis, Š. K. A. Aidai, Laiškai Lietuviams, Margutis, The Marian, Lux Christi, Šv. Pranciškaus Varpelis, Karys, Lietuvių Dienos, Laikas, Tėvų Žemė, Australijos Lietuvis, Vienybė, Tėvynė, Garsas, Naujienos, Keleivis, Knygų Lentyna.

Lietuvių Dienų naujas numeris (rugsėjo mėn.), kaip ir visada duoda labai įdomių ir gražių iliustracijų. Iš straipsnių paminėtini: Lietuvos partizanai puola Vilniaus fortus, M. Vaitkaus atsiminimai apie pirmojo bolševikmečio pradžią, Suomijos didvyrio Mannerheimo atsiminimai ir kita.

MOKYKLOS IR Mes

LAIŠKAS IŠ TOLIMOSIOS AUSTRALIJOS

Miela Palmira, rašau Tau laišką iš tolimosios Australijos, iš Maribyrnongo. Jis yra vienas iš 100 Melbourne priemiesčių vakarinėje dalyje. Melbourne yra didžiausias miestas Viktorijos valstybėje ir turi 1,360,200 gyventojų. Miesto dalyje, kurioje aš gyvenu, yra susispietę keletas lietuvių šeimų ir čionai įsikūrę. Tai maža, graži lietuvių kolonijėlė, esanti prie nemažos Maribyrnongo upės. Ji yra ant kalvos ir primena mums gimtinę.

Aš lankau australų valstybinę mokyklą. Esu paskutiniame pradžios mokyklos skyriuje. Šeštadieniais mokomės Lituanistinėje Mokykloje. Ji įsteigta mokytojo Antano Krauso pačiam Maribyrnonge, jo paties privačiame name. Šioje mokykloje dėsto 5 mokytojai šiuos dalykus: lietuvių kalbą, Lietuvos geografiją ir istoriją. Taip pat gimta kalba pamoko mus tikybos, lietuviškų dainelių bei tautinių šokių ir žaidimų. Mokslo priemonių nedaug teturime. Sportui turim kamuolį. Mokyklos vedėjo A. Krauso rūpesčiu įsteigta nedidelė jaunimo bibliotekėlė, kurioje yra 75 knygos. Yra užsakyta ir daugiau iš Amerikos pasiskaitymui knygelių.

Man patinka lankyti šeštadienio lietuvišką mokyklą. Čia turime gerą progą lietuviškai pasimokyti ir nepamiršti savo gimtosios kal-

bos. Australų mokykloje per visą savaitę kalbama tik angliškai. Tuo tarpu mūsų savaitgalio mokykloje dėstoma viskas lietuviškai. Čia esame miklinami gražiai lietuviškai skaityti ir rašyti. Mūsų lietuviškos dainelės primena brangią Tėvynę. Todėl aš mėgstu dainavimo pamokas. Prie mokyklos veikia dvi skautų skiltys: skaučių "Pempių" ir skautų "Lokių". Skautaudamos lavinamės įvairiose specialybėse, išskylaujame, darome minėjimus ir visokių meniškų pasirodymus. Man suteikia nemažo džiaugsmo pamokyti jaunesnes seses ir joms vadovauti kaip skiltininkei. Stengiamės įvykdyti skautų-čių obalsį tarnaujant Dievui, Tėvynei ir artimui. Aš skaitau "Eglutę". Ji man labai patinka.

Maloni Palmira, aš Tavęs labai pasiilgau. Kai turėsiu laiko, parašysiu apie Australijos gamtą ir gyvulius, kurių čia yra visai skirtingų, kaip kituose žemynuose.

Jūratė Kemešytė,

24 Grandview Ave., Maribyrnong, Vic. Aust

"Eglutės" skaitytojai: iš viso yra išsiuntinėjama 2,067 egzempliorių: J.A. Valstybės 1,664, Kanadoje 190, Australijoje 43, Brazilijoje 15, Vokietijoje 14, Anglijoje 12, Venecueloje 10, Argentinoje 9, Kolumbijoje 8, Prancūzijoje 4, Švedijoje 3, Italijoje 3, N. Zelandijoje 3, Urugvajuje 5, Šveicarijoje 1, Ispanijoje 1, Etiopijoje 1.

TRUPUTĮ PAGALVOK

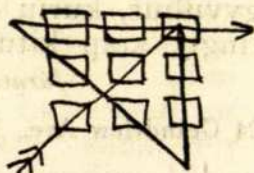

NR. 7 UŽDAVINIŲ ATSAKYMAI

1. Alus - sula.
2. Salakas - Sakalas.
3. Vynas dalomas taip: pirmiausia pripilamas 5 litrų indas, iš jo pripilamas antrasis — 3 litrų indas, tada pirmajame lieka 2 litrai; tada antrasis indas vėl supilamas į kibirą atgal, o tie du litrai iš pirmojo indo perpilami į antrąjį indą — jis dar nepilnas, trūksta 1 litro; iš kibiro vėl pripilamas pirmasis 5 litrų indas, iš jo pripildomas antrasis indas: jame trūko vieno litro, taigi pirmajame liko tik 4 litrai, kibire yra likęs vienas litras, o antrajame inde yra 3 litrai, juos supilame į kibirą ir gauname po 4 litrus kibire ir pirmajame inde.

4. Traukiniai taip prasilenkia: traukinys B atkabina 10 vagonų ir juos palieka ant geležinkelio bėgių, o pats atbulas įvažiuoja į geležinkelio šaką. Traukinys A važiuoja pirmyn ir nustumia B traukinio 10 vagonų. Tada B traukinys (garvežys su 9 vagonais) išvažiuoja iš gelež. šakos ir pavažiuoja kiek pirmyn. Traukinys A atveža traukinio B 10 vagonų ir įstumia juos į geležinkelio šaką. Tada jis grįžta atgal sau reikiama kryptimi. Traukinys B. pasiima savo vagonus iš geležinkelio šakos ir važiuoja savo kryptimi. Tokiu būdu abu traukiniai yra prasilenkę.

5. Keturiais brūkšneliais nepakėlus pieštuko perbraukiami 9 langeliai taip, kaip parodyta braižinėlyje:

6.	S	Salakas	S
	A	Aguona	A
	L	Liverpul	L
	A	Aušra	A
	K	Kodak	K
	A	Afrika	A
	S	Sakalas	S

UŽDAVINIAI

1. Brūkšnelių vietoje įrašykite raides taip, kad gautumėt 9 Lietuvos miestų ar miestelių pavadinimus. Ketvirtoje eilutėje raides skaitant žemyn, turite gauti vieno didžiojo Lietuvos kunigaikščio vardą:

1. (miestelis prie Nemuno),
2. (Aukštaitijos miestas),
3. (istorinė vietovė prie Nemuno),
4. (miestelis Vilniaus krašte).
5. (miestas, kuriame gyveno žymus Lietuvos rašytojas),
6. (miestas, turįs labai gražią bažnyčią),
7. (rytinės Lietuvos miestas),
8. (miestas, pro kurį eidavo didžiausias susisiektimas su Vakarų Europa),
9. (rytų Lietuvos miestelis prie didelio ežero).

Uždavinys vertinamas 6 taškais.

2. Brūkšnelių vietoje įrašykite raides ir gaukite 10 pavadinimų, surištų su Vilniumi. Pirmąsias raides skaitant žemyn turite gauti vieno žymiausio Vilniaus priemiesčio vardą:

1. (Vilniaus šventovė),
2. (pro Vilnių tekanti upė),
3. (paminklas ant kalno Vilniuje),
4. (seniausia aukštoji mokykla Vilniuje),
5. (Vilniaus šventovė),
6. (žymiausias Vilniaus poetas),

7. (viena seniausių Vilniaus gatvių),
8. (lietuviška bažnytelė Vilniuje lenkų okupacijos metais),
9. (viena seniausių Vilniaus gatvių).
10. (seniausios Vilniaus dalies pavadinimas).

Uždavinys vertinamas 9 taškais.

Abudu uždavinius sudarė *Gediminas Naujokaitis*, Brooklyn, N. Y.

3. Esu tas, kuriuo rašai. Ženkla vieną jei nutrinsi, būsiu kitas aš visai. Kas esu? Vertinamas 1 tašku.

4. Buvau senovės lietuvių šventovė aš mažutė, jei antraip mane skaitysit, būsiu ar vargšė senutė, kuri nieko negali matyti. Kas esu?

Vertinama 1 tašku.

Šiuodu uždaviniu atsiuntė *Adolfas Ber-notas* iš Waterbury, Conn.

5. Vienas Lietuvos laukinis paukštis taip kalbėdavo rudenį: "Parduosiu pačią, pirksiu kailinius, parduosiu pačią, pirksiu kailinius". O pavasarį tas pats paukštis beržo viršūnėje šaukdavo: "Parduosiu kailinius, pirksiu pačią, parduosiu kailinius, pirksiu pačią".

Atspėkite, kaip tas paukštis vadinasi?

Vertinama 5 taškais.

Atsiuntė *Olga Šilainytė*, Detroit, Mich.

LAIŠKAI
Skaitytojams

Hastings, Nebr. 1952. V. 16

Mielas Pone Redaktoriau!

Štai siunčiu ir antrąjį savo straipsniuką EGLUTEL. Širdingai dėkoju, kad atspausdinote pirmąjį. Tas įvykis suteikė man keleriopą džiaugsmą. Visų pirma, spausdintas mano žodis — naujas man da-

lykas; buvau įvesta lyg į kitą, gražesnę, pasaulį. Antra, kad gerai įvertinta mano kova ir pastangos sustiprino manyje pasiryžimą nepasiduoti amerikiniam "malūnui" ir norą parnešti save gryną grynutelę į Tėvynę Lietuvą. Čionai mes — vienui viena lietuvių šeimelė, ir todėl priešintis svetimybių bangai yra daug sunkiau, negu ten, kur yra didesnis ar mažesnis būrelis savųjų. Nei žodžiu, nei pavyzdžiu mūsų čia niekas negali sušelpiti. Todėl ir mūsų kito-niškumą kiekvienas ryškiau pamato, o ir mes patys jų pasitaikančias pašaipas, be abejonės, skaudžiau pergyvename. Bet kito kelio nėra.

Trečioji mano džiaugsmo priežastis — kad sulaukiau padėkos per laiškus iš pažįstamųjų. Net ir dovanų! Viena ponita — kaip tik iš Brooklyno — atsiuntė man savo pačios rankomis pasiūtą ir tautiniais raštais išsiuvinėtą lietuvaitei apdarą su priedašu: "Už kasas, gražų straipsnelį ir sumanumą, ginant lietuvišką vardą". (Kitą panašų apdarą man dovanojo mano pačios Močiutėlė.)

Tikiu, kad ir šis antrasis aprašymėlis prabils į nevieną širdį. Ypačiai norėčiau sužadinti atsparumo drąsą jaunų lietuviukų, kurie jau nejučiomis pradeda prijunkti prie svetimos kalbos ir svetimų papročių. (Praeitą vasarą mes lankėmės Čikagoje, ir aš ten pastebėjau, kad naujieji mūsų ateiviai, ir užvis jų vaikai, jau prisigrabė daug svetimų pavadinimų. Todėl nevienas ten kraipė galvą — kaip, girdi, pačioje krašto gilumoje gyvendama, aš sugebėjusi išlaikyti savo lietuvišką šneką visai gryną.)

Čia dar nevysi mano patyrimai. Bet apie tai kalbėsiu kitą kartą. Dabar gi iš anksto norėčiau karštai padėkoti, jei man besurastute vietos EGLUTĖJE.

Reiškiu Tamstai savo nuoširdžią pagarbą —

Grožvyda Serapinaite

Karys vėl eina. Po kai kurios pertraukos Karys vėl pradėjo eiti. Jo 5 nr. (rugpiūčio mėn.) duoda daug gražių iliustracijų ir kariškų bei nekariškų žinių ir pasiskaitymų.

